

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Øieblikket Nr. 10

Citation: Kierkegaard, Søren: "Øieblikket Nr. 10", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009 , s. 1r. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-oi10-txt-shoot-idc0dcf85b-f323-4093-a35f-731dbebb6bcc.pdf> (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Smaa-Bemærkninger.

1

Præsternes Gudsdyrkelse.

Dan et ganske vilkaarligt Exempel, for desto tydeligere at see Sandheden!

Lad os antage, at Guds Villie var, at vi Mennesker ikke maatte tage i Dyrehaven.

Dette kunde naturligviis »Mennesket« ikke indlade sig paa. Hvad vilde saa skee? Det vilde skee, at »Præsterne« udfandt, at naar man fE velsignede den firstolede Holstensvogn og slog Korsets Tegn over Hestene: saa blev det at tage i Dyrehaven Gud velbehageligt.

Følgen vilde altsaa blive, at der aldeles uforandret blev taget lige saa meget i Dyrehaven som nu, kun at det nu var blevet lidt dyrere, kostede maaskee 5rd mere for Standspersoner, 5rd til Præsten, og 4 ß for Fattigfolk. Men saa vilde Dyrehavstourene ogsaa have det Tryllerie: tillige at være Gudsdyrkelse.

Maaskee hittede Præsterne ogsaa paa selv at gjøre Forretning som Heste- og Vogn-Udleiere, saa naar det skulde være Gud rigtigt velbehageligt, at man tog i Dyrehaven, maatte Vognen være leiet hos Præsterne, maaskee en Præst være med, maaskee endog – saa blev det Gud ganske særdeles velbehageligt – en Præst være: Kudsk, maaskee endog – saa blev det i aller allerhøieste Grad Gud velbehageligt – en Biskop være Kudsk. Men at naae dette det aller allerhøieste Maximum af Gud Velbehagelighed vilde være saa dyrt, at den Art Gudsdyrkelse kun kunde være forbeholdt Dem, der ogsaa ifølge den fuldkommengjorte Christendom (thi det nye Testamente har, som bekjendt, en anden Opfattelse) ere de Eneste, der have Raad til fuldkomment at tækkes Gud: Millionairer.

2

Præsten – Skuespilleren.

Skuespilleren er en ærlig Mand, som ligefrem siger: jeg er en Skuespiller.

Det fik man aldrig en Præst til at sige, for ingen, ingen Priis.

Nei, »Præsten«, han er jo lige det Modsatte af en Skuespiller, han jo endog aldeles interesseløst (da han veed, det ikke angaaer ham) opkaster og besvarer det Spørgsmaal, om en Skuespiller kan begraves i christen Jord. Det falder ham aldeles ikke ind – Mester-Stykke af scenisk Kunst, hvis det ikke er Dumhed – at han jo er medinteresseret i dette Spørgsmaals Afgjørelse, ja, at selv om det afgjordes i faueur af Skuespilleren, det dog altid kunde blive tvivlsomt, om det er forsvarligt, at Præsten begraves i – christen Jord.

»Præsten« som Skjeribræt.

Som i Handels-Verdenen En har en Compagnon, noget nær en fingeret Størrelse en reen Form – men, naar der er Tale om at handle maaskee lidt uegennyttigt, lidt skaansomt, ikke at være altfor egoistisk, ja, saa hedder det: »min gode Mand, vær forvissat, jeg for mit Vedkommende, jeg vilde med Fornøielse tjene Dem, jeg er blød om Hjertet; men min Compagnon, det kan der aldeles ikke tænkes paa at bevæge ham.« Det Hele er naturligviis en Gavtyvestreeg, beregnet paa at kunne være saa sneverhertet saa kræmmerbesjelet, som muligt, og dog tillige give sig Skin af at være noget ganske Andet .... hvis man blot ikke havde den Compagnon.

Som man i det praktiske Liv har en Hustrue – og naar der da kommer en Anledning, hvor det sømmede sig for En at handle lidt modigt, behjertet, man da siger: »ja, mine Venner, værer forvissede, hvad mig angaaer, jeg har Hjertet paa rette Sted, var villig nok; men min Kone, det kan aldeles ikke hjælpe mig at ville tænke paa Sligt.« Naturligviis er det Hele en Gavtyvestreeg, hvorved man vil naae paa eengang at være en Cujon og nyde Fordelen deraf i Livet, og tillige at være en behjertet Karl .... hvis man blot ikke var saa uheldig at have den Kone.

Saaledes betyder »Præstens« Tilværelse at betrygge Samfundet Hykleriet. »Vi har intet Ansvar, vi ere Menige; vi holde os til Præsten, som jo har aflagt Eed.« Eller, »vi tør ikke bedømme Præsten, vi har at holde os til hvad han siger, han den Guds Mand, som har aflagt Eed paa det nye Testamente.« Eller, »vi vare villige nok til at forsage Alt, hvis dette fordres; men om det fordres, tør vi ikke paatage os at afgjøre, vi ere kun Lægfolk, Præsten den Autoritet, vi ikke tør unddrage os, og han siger: det er en Overdrivelse.« o: s: v:.

Al »Menneskets« Kløgt stræber hen til Eet: at kunne leve uden Ansvar. Præstens Betydning for Samfundet burde være at gjøre Alt for at gjøre hvert Menneske evigt ansvarligt for hver Time han lever, end det Mindste han foretager sig; thi dette er Christendom. Men hans Betydning for Samfundet er: at betrygge Hykleriet, idet Samfundet skyder Ansvaret fra sig over paa »Præsten«.

Hedenskab – »Christenheds« Christendom.

Forskjellen er som mellem den Snaps, en Drunker drikker udenvidere, og den han drikker til – Beløn[n]ing for Afholdenhed: det Sidste uendelig værre end det Første, thi det er Raffinement; det Første er, ærligt, Uafholdenhed, det Sidste er, raffineret, tillige Afholdenhed.

Frygtelige Forhold!

Forholdet er ikke dette, at for hver Een, der i Sandhed har villet Sandhed, (hvoraf Følgen blev, at han blev et Offer) lever der 100,000 Sandselige, Verdsligsindede, Middelmaadige. Nei, Forholdet er: for hver Een, der i Sandhed har villet Sandhed, lever der – gys! – lever der 1000 Præster, som med Familie ernære sig af at forhindre de Sandselige, de Letsindige, de Verdsligsindede, de Middelmaadiges uhyre Mængde i at faae et sandere Indtryk af hiin Ene, der i Sandhed vilde Sandhed.

Hjertelighed - Hjerteløshed.

Folk, der selv have Hjertet i Halsen, paa Læberne, i Buxerne, kort ethvert andet Sted end paa rette Sted, forskyldte ganske naturligt at sigte Den for Hjerteløshed, just Den, der har Hjertet paa rette Sted.

Efter nemlig forgjæves at have søgt hans Hjerte paa ethvert af de dem bekendte Steder for Hjertet, forvisses de om, at han intet Hjerte har; han har det nemlig paa rette Sted, og der falder det dem ikke ind at søge det.

Den raffinerede Nederdrægtighed.

sees i en vis Forstand ikke i Verden, just Det hører med som sættende Kronen paa, at den seer ud som lige det Modsatte.

Det hvad der i Verden sees og seet stemples som Afskyeligt, Nederdrægtigt kan være frygteligt nok; men det forslaaer kun lidet mod det Raffinerede, der - raffineret - gjælder for lige det Modsatte af Nederdrægtighed. Det er hermed som med hvad man kalder: himmelraabende Synd; den meest himmelraabende Synd er just den, der - raffineret - veed at give sig Udseende af Hellighed, saa den da mindst af alle kan siges at raabe til Himlen, hvad den dog, i en anden Forstand, just derfor gjør, ved Hykleriets Lydløshed mere himmelraabende end det Himmelraabende.

Lad mig danne et Exempel.

Der lever i en By en Fremmed; han eier ikkun eet, men meget stort Penge-Papir. Dog Ingen i Byen kjender det Papir, saa det for dem er = 0, og selvfølgelig Ingen af dem vil give ham Noget for det Papir.

Da kommer der en Mand, en Fremmed fE, som meget godt kjender det Papir, til ham en Dag og siger: »jeg er Deres Ven, vil, som det sømmer sig for en Ven, hjælpe Dem ud af Deres Forlegenhed, jeg byder Dem« - og nu byder han ham dets halve Værd. See, dette er raffineret! Det er beregnet paa at see ud som Venskab og Hengivenhed, der maa blive beundret og priset af Indvaanerne i hiin By, og paa samme Tid at snyde for 50 pct. Men det sees ikke, Indvaanerne i hiin By kunne jo ikke see det, de seer tværtimod det ganske ualmindeligt Høimodige o: D:

Som i Penge-Forhold saa i Aands-Forhold.

En kan være stillet saaledes i en Samtid, at af de Mange Ingen har nogen Forestilling om, hvo han er, hans Værd, hans Betydning. Deri er der da selvfølgelig Intet at opholde sig over, at de Mange ansee det Hele med ham for Nul und Nichts.

Da kommer der til ham en Mand, som veed hans virkelige Værd, og siger til ham: »jeg er Deres Ven, jeg vil vidne for Dem« - og derpaa giver han ham offentligen kun Halvdelen af den Anerkjendelse, han veed tilkommer ham. Dette er raffineret, beregnet paa at gjælde i de Medlevendes Øine som sjelden, sjelden opoffrende Uegennyttighed, sjeldent Mod og Begeistring, der lod den Miskjendte vederfares Ret, og dog at udsætte sig det mindst Mulige, hvorved han gjør den Miskjendte den størst mulige Skade, idet han skaffer ham en ny, en endnu større Vanskelighed end den at blive aldeles misforstaaet: en halv Anerkjendelse. Men Dette sees ikke; de Samtidige kunne jo ikke see Andet end den Raffineredes ædle, uegennyttige, modige Begeistring.

»Det er for Eftermandens Skyld.«

Maaskee gjør jeg dog Præsterne Uret. Sandt nok, naar man seer, hvor bestemt de staae paa deres Ret, fordre hver en Skilling, dem tilkommer, omtrent, ligesom Jurister, ikke gjøre et Skridt, uden at det betaales: saa fristes man til at give deres Forsikringer om, at det Jordiske slet ikke beskjeftiger dem, en god Dag.

Men maaskee er det mig, der feiler, mig, der, upraktisk som jeg er, har overseet Noget, der aldeles forandrer Sagen. Naar saaledes Biskop Martensen andrager paa at faae 600 Tdr. Byg istedetfor 300, saa er det maaskee mig, der her overseer Noget, at det nemlig ingenlunde er, fordi sligt Jordisk beskjeftiger en saadan hellig Mand, men at hans Hellighed gjør det – for Eftermandens Skyld, fordi det er hans Helligheds Pligt mod Eftermanden, der saa igjen gjør det Samme – for hans Hellighed Eftermandens Skyld. Ja, det er noget Andet! Saa er det jo endog en ædel Handling – for Eftermandens Skyld!

Nu forstaaer jeg Biskop Martensen, finder hans Andragende i Overeensstemmelse med hvad jeg veed af hans egen Mund – saa det altsaa er vist – og hvad jeg ikke tager i Betænkning at indvie Andre i, da det tjener til hans Forherligelse: at det var ene og alene Pligtfølelse, der bestemte ham til at kunne ville modtage Valget som Biskop. I Sandhed just en saadan Mand var det, vi behøvede paa Sjellands Bispestol – det er vist.

Altsaa, det er for Eftermandens Skyld, ene og alene for Eftermandens Skyld, af Pligtfølelse mod Eftermanden, saa hvis fE Biskop Martensen traf sammen med den Forandring, at der ikke blev nogen Eftermand mere, saa vilde han strax frafalde sit Andragende, eller, hvis det allerede var bevilget, strax give Afkald paa de 300 Tdr Byg – thi det var jo ikke for hans egen Skyld han androg derpaa, ingenlunde, det var for Eftermandens Skyld. Eller hvis der var en Cultus-Minister, som, i Betragtning af, at det jo ene og alene var for Eftermandens Skyld, resolverede, at de 600 Tdr. Byg bevilgedes, men saaledes at de 300 stadigt lagdes op til Eftermanden (thi det var jo ene for Eftermandens Skyld) eller at Tillæget (300 Tdr.) først begyndte med Eftermandens Tiltrædelse: saa vilde Biskop Martensen takke denne Cultus-Minister, som hjalp til, fra Biskoppen at fjerne enhver mulig Mistanke om, at det dog maaskee ogsaa, maaskee »tillige« var for hans egen Skyld, ja, at han var meget godt fornøiet, naar det blot var vist, at han fik de 600 Tdr, hvordan det saa siden gik Eftermanden.

Convent-Øl.

Det var et af de Punkter, hvori jeg var saa lykkelig – mig kjere Erindring! – at være fuldkommen enig med afdøde Biskop Mynster. Ogsaa han ansaae Convent-Præstationerne for tyndt Øl.

Det er derfor med en vis Tilfredsstillelse, at jeg for ganske kort Tid siden tilfældigviis seer i en Bog, hvad jeg virkelig ikke havde vidst før, at tyndt Øl hedder: Convent-Øl. Dersom Biskop Mynster muligen ikke havde vidst det, det vilde have glædet ham at faae det at vide.

Den høiere Viisdom i, at der er en Formand og en Eftermand.

Alt det Forkeerte – er Formandens Skyld.

Al Eftertragten af det Jordiske – er for Eftermandens Skyld.

Paa den Maade gaaer man ved Hjælp af at have en Formand og en Eftermand fornøielig gennem Livet og er tillige Sandhedsvidne. Gud hjælpe Den, som ingen Formand og ingen Eftermand har; for ham bliver Livet i Sandhed, hvad det efter Christendommens Villie skal være: en Examen, hvor der ikke kan snydes.